

VATOZLARLA BALE

Geniş kanatları ve zarif hareketleri ile vatozlar her zaman dikkatimi çekmiştir. Çok ıstırap veren yaralar açan bir diken bulunan, kamçı benzeri kuyrukları yüzünden, bu yaratıklardan uzun süre korkulmuştur. Şimdi kristal gibi bir dalga, yarısı suyun içinde yarısı dışında olan kameramın üzerinden geçerken, büyük bir hayranlıkla Grand Cayman açıklarında Kuzey Aradenizi'nde dolaşan iki vatozu seyrediyorum. Sığ kayalıklarla korunan sularda, güney vatozlarından (*Dasyatis americana*) oluşan büyük grupları şaşırtıcı bir şekilde besleyen dalgıçlara katılmaya gitmiştim. Etrafımda toplanınca, vatozlar dehşet veren ünlerini kaybettiler. Onları denizin zarif ve acayip kuşları olarak gördüm.

Ağzını aç, balığı yut: Jay Ireland, bu aç vatoza bir ballyhoo sunuyor. Bir fotoğrafçı olan Ireland ve dalış rehberi 1986'da Kuzey Aradenizi'ndeki sığ kayalıkların içinde günlük geziler sonunda, balıkların ve turistlerin geleneksel olarak balık temizledikleri iki yeri araştırmaya başladılar. Balık parçaları dibe çökmüşlerdi ve her zamanki gibi dipte beslenen vatozlar kendilerine iyi bir ziyafet çekiyorlardı. "Büyülenmişim", dedi Ireland bana, "Genellikle vatozlara yaklaşılmaz; ama onlar kameramın içine doğru yüzüyorlardı". Ireland, tecrübe kazanmasına dalgıç arkadaşı Pat Kenney'in yardımcı olduğunu söy-

ledi. Vatozlar böyle ziyaretleri beklemeyi öğrendiler; şimdi dalgıçlar, kötü hava yüzünden bir gün gide-meseler vatozlar, saldırgan ve itici olmaya başlıyorlar. Rehberler, artık günde 150 kadar dalgıç ve şnorkelliği beslenme saatlerinde getiriyorlar.

Dalgıçlar, bu vatozların zevk sahibi olduklarını bulmuşlar. Birkaç tip deniz yiyeceği yiyebilmelerine rağmen, bazen yarım-gaga adı da verilen ballyhoo balığı veya mürekkep balığı yemeyi tercih ederler.

Bir yarım-gaga için çarpışan dört vatoz, deniz dibinde itişiyorlar. Vatoz, yiyeceğini asla görerek yiyemez. Bunun nedeni, ona hırçın ve kavgacı bir görünüm kazandıran, gözlerinin başının üzerinde, ama ağzının ve burun deliklerinin başının altında oluşudur. Vatoz, avını çok gelişmiş elektro-reseptörleri (dışarıdan gelen belli tesirleri alan sinir uçları) ve çok hassas koku ve dokunma duyularıyla tespit eder.

Vatozlar, kabukluları, deniz solucanlarını, yengeçleri ve az da olsa yassı balıkları bile yer. Yiyeceğin kokusunu aldığı zaman avına sahip çıkmak üzere onun üstünü örter. Daha sonra yiyeceği emer ve onu, ağzında bir dizi dişten oluşmuş kuvvetli çiğneme levhalarıyla parçalara ayırır.

Kumda gizlenmiş bir vatoz, kendini, istemeyerek üzerine basacak veya itecek bir insana karşı ko-

Çok tehlikeli olan bu vatoz, kendini kumda saklayarak pusuya yatar.

nunla birlikte kusmaya, ishale, terlemeye, kan basıncında düşmeye ve az rastlansa da ölüme neden olabilir.

Jay ve Pat gibi rehberlerin, turistlerin unutmamasına izin vermedikleri gibi ben de vatozların tehlikeli olabileceğini unutmam. Ama bunlar öylesine yumuşaklardı ki, kuyruklarının boynumun arkasını okşamasına veya deniz gözlüğüme sürtünmelerine alıştım.

Güneydeki vatozların eni genellikle 120-150 cm arasındadır. Fakat Cayman deniz biyoloğu Tom Byrnes, "Bu kadar çok beslenmeleri yüzünden yakında dünya rekorları kırılabilir" diyor.

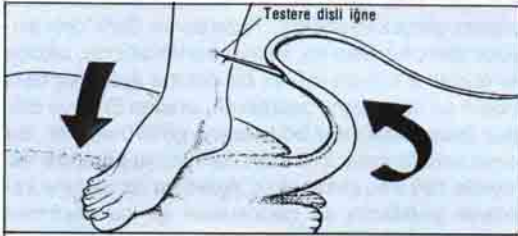
Dalgıçlar, vatozun duyuflı derisini tahriş etmeyi önlemek için eldiven giymezler. Penny bana "İnsana kadife ve ipekten bir karışıma dokunuyormuş hissi veriyor" diyor.

Deniz, bir dalgıca sadece birkaç samimi an yaşatır. Ona her zaman bir gözlükten, bir camın ardından bakarsınız. Ama burada dalgıç ile denizdeki canlılar birbirlerini biraz daha yakından tanıyabilir. Eğer Cayman Adaları yetkilileri vatozları korur, dalgıçlar onları beslemeye devam eder, ziyaretçiler onlara nazik ve saygıyla davranırsa, vatozlar, denizaltı dünyasındaki en ödüllendirici tecrübelerden birini sağlayacaklar.

* *Çevirenin Notu : İspanyolca konuşan balıkçıların, yarımgaga türündeki zargana benzeri balıklardan 60-75 çeşit balığın oluşturduğu grupta, özellikle Hemiramphus brasiliensis'e verdikleri ad.*

National Geographic'ten çev.: Can TÜTÜNCÜ

ruma altına almıştır. Bu olay olduğunda, kuyruk, kırbaç gibi kıvrılarak, kurbanın ayağına veya bileğine testere dişli ve ustura gibi keskin dikenini batırır. Altı inç (yaklaşık 15 cm) boyundaki zehirli diken doku zedelenmesine, şişmeye ve şiddetli ağrıya yol açar. Bu-

Dikkatsizce davranan biri, üstüne bastığı zaman kuyruk kamçı gibi kıvrılarak, dikenini batırıp zehrini akıtır. Altta, kumda yatan bir vatozun kuyruğu ve iğnesi görülüyor.

